

Sporen van Transcendentie

4

Petra Bolhuis
Maieutiek voorjaar
2021

1

Óf geloof

Jaspers wil niet kiezen tussen openbaringsgeloof en wetenschap. Hij zoekt een alternatief.

Openbaringsgeloof doet recht aan de subjectieve ervaring en geeft antwoord op zingevingsproblemen, maar kan niet door denken of argumenten bereikt worden kunnen worden. Daar wordt filosofie dienstmaagd van het geloof. Dat wijst Jaspers af. Het berooft mensen van hun eigen verantwoordelijkheid

Transcendentie_Maieutiek_college_4

2

Óf wetenschap

Wat ze kan en waar haar grens ligt;

- Dwingend inzicht, maar niet absoluut,
- Greep op eindeloosheid, maar geen overwinning daarvan,
- Bereiken van eenheden, maar niet de eenheid van de wereld.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

3

Wetenschap kan de waarheid niet in haar totaliteit omvatten

- Wetenschap is uit op begrijpen, maar verliest daarmee aan bezinning op totaliteit, doel en grond.
- Wijsgerig geloof als een vorm van idealisme is Jaspers oplossing.
- Aansluitend bij Kierkegaard stelt Jaspers dat er een Zijn is dat alles omvat, maar evenals bij Kant is dit omvattende onkenbaar.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

4

Twee vormen van waarheid (40)

1. Waarheid waaraan door herroeping tekort wordt gedaan. (Bruno)
2. Waarheid die door herroeping niet wordt aangetast. (Galileï)

Transcendentie_Maieutiek_college_4

5

De waarheid van Galileï

De objectieve (verstandskennis) die altijd weer ontdekt kan worden omdat het ontstaat in interactie tussen de verschijnselen en ons verstand (categorieën).

Deze waarheid is dwingend; ze zal zich steeds weer voordoen in onze ervaring, ook al willen we dat niet. Wel objectief, niet omvattend.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

6

De waarheid van Bruno

Deze waarheid is subjectief en zal verdwijnen als de mens die deze waarheid ervaart verdwijnt.

Daarmee is dit een existentiële waarheid die echter daarmee de relatie met de objectiviteit verloren is.

Voor Jaspers kom je bij deze waarheid door meditatie én door interactie met andere mensen in de ontmoeting.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

7

Toetssteen voor deze waarheid

De wijsgerige waarheid is dus niet vast te stellen door toetsing en herhaling daarvan.

Deze kan alleen in de existentie worden waargemaakt.

Deze existentie is voor Jaspers de totaliteit van de existentie, niet slechts het 'ik voel dat zo'. Maar de individuele mensen zijn wel uitdrukking van de existentie van de totaliteit op een manier die de wetenschappelijke waarheid niet kan dekken.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

8

Jaspers en de angst voor verabsolutering

In de tijd waarin Jaspers dit schrijft is er een angst voor de verabsolutering van het wetenschappelijke. Hij volgt hierin Heidegger en de Frankfurter Schule die de oorzaak van de problematiek van de 20ste eeuw leggen bij de eenzijdige aandacht voor techniek.

Vandaag de dag worden we ook geconfronteerd met de verabsolutering van het subjectieve ervaren.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

9

Techniek en de mens

Angst dat de mens als een eindig, te onderzoeken, zijnde wordt opgevat. (v.b. mens= algoritme)

"Het mens-zijn is volgens Jaspers wezenlijk op transcendentie betrokken, op het zijn dat geen eindige gestalte aanneemt, en dat de mens er daarom altijd weer aan herinnert dat hij de uiterlijke gegevens voortdurend moet overstijgen om zichzelf te kunnen zijn."(44)

Transcendentie_Maieutiek_college_4

10

Geen werkelijkheid is geen gesloten orde

De ruimte die Jaspers zoekt is niet tegenover de wetenschap, maar in het steeds verder zoeken van die wetenschap. Maar wel met de aanname dat we, omdat wij leven en ontwikkelen, nooit aankomen op het moment dat wij onszelf aan de hand van de wetenschap als existierend wezen omvattend kunnen begrijpen.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

11

Wetenschappelijke verklaringen

Het gevaar van het zoeken van objectieerbare kennis zit er niet in dat we al bijna bij het moment dat we alles weten zijn, waarna de val dichtklapt van het vrije bestaan. Het probleem is dat wetenschap alleen kijkt naar de objectieerbare verschijnselen, waardoor alle oog voor wat buiten die verklaring valt verdwijnt uit het denkkader over het menselijke bestaan.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

12

Wetenschappelijk bijgeloof

“Het onheil van de menselijke existentie begint, wanneer de wetenschappelijke kennis voor het zijn zelf gehouden wordt en alles wat niet wetenschappelijk kenbaar is geldt als niet bestaand.” (46)

Het is dus juist het onwetenschappelijk gebruik van wetenschap waar Jaspers probleem ligt. Als kennen op zijn grenzen sluit stopt het denken niet zegt hij (46)

Transcendentie_Maleutiek_college_4

13

Geen openbaringsgeloof

Het gaat Jaspers dus wel om geloof maar niet om religieus openbaringsgeloof. Er is voor Jaspers een breuk tussen theologie en filosofie. Indien openbaring realiteit zou zijn dan zou dit een catastrofe zijn voor de geschapen vrijheid van de mens vindt Jaspers. (47) Dit dus in contrast met Kierkegaard.

Religie is een mogelijke waarheid die de filosofie moet respecteren

Transcendentie_Maleutiek_college_4

14

God in het denken van Jaspers

Deitas = godheid boven alles en ongrijpbaar
Deus = God als vorm die zich naar de mens wendt.

Religie kan zich evenals wetenschap, de kennis van de totaliteit niet toe-eigenen.

Religie is waardevol als een in de subjectiviteit gewortelde waarheid, waarin ruimte is voor vrijheid en denken.(50)

Transcendentie_Maleutiek_college_4

15

Filosofie en geloof

Vanwege de langdurige strijd tussen theologie en filosofie is daar veel over gezegd en geschreven. (zie blz51/52)

Filosofie is voor Jaspers een geloof zonder openbaring. (citaat blz. 51) Jaspers legt de nadruk op de ontmoeting tussen mensen. Als de 9 blinden en de olifant hebben mensen verschillende ervaringen en toch zeggen ze iets over de totaliteit die zij geen van allen kunnen ervaren.

Transcendentie_Maleutiek_college_4

16